

O LÉXICO

Substantivos. 1ª e 2ª declinación

filius, filii fillo

cast.	cat.	gall.
fr.	it.	port.
ancilla, ancillae	femina, feminae	
filia, filiae	lupa, lupae	
annus, anni	circus, circi	
ludus, ludi	murus, muri	
bellum, belli	beneficium, beneficii	
imperium, imperii	matrimonium, matrimonii	
principium, principii	spectaculum, spectaculi	

Adxectivos

captivus, captiva, captivum prisioneiro

cast.	cat.	gall.
fr.	it.	port.
amicus, amica, amicum	alienus, aliena, alienum	
dignus, digna, dignum	dubius, dubia, dubium	
exiguus, exigua, exiguum	geminus, gemina, geminum	
praeclarus, praeclara, praeclarum	probus, proba, probum	
superbus, superba, superbum	ultimus, ultima, ultimum	

Verbos

apello, appellare, appellavi, appellatum chamar

cast.	cat.	gall.
fr.	it.	port.
al.	ing.	vasc.
aedifico, aedificare, aedificavi, aedificatum	creo, creare, creavi, creatum	
do, dare, dedi, datum	lego, legare, legavi, legatum	
navigo, navigare, navigavi, navigatum	regno, regnare, regnavi, regnatum	
deleo, delere, deleui, deletum	habeo, habere, habui, habitum	
teneo, tenere, tenui, tentum	video, videre, visi, visum	
alo, alere, alui, alitum	condo, condere, condidi, conditum	
decedo, decedere, decessi, decessum	occido, occidere, occidi, occisum	
perdo, perdere, perdidi, perditum	vinco, vincere, vici, victum	
capio, capere, cepi, captum	facio, facere, feci, factum	
rapio, rapere, rapui, raptum	venio, venire, veni, ventum	

Preposicións

sub debaixo de, ao pé de

cast.	cat.	gall.
fr.	it.	port.
a, ab: [+Abl.]	de: [+ Abl.]	
e, ex: [+ Abl.]		
ad: [+Ac.]	ante: [+ Ac.]	
ob: [+ Ac.]	contra: [+ Ac.]	
trans: [+Ac.]		
in: [+ Ac.]	sub: [+ Ac.]	[+ Abl.]
super: [+Ac.]		

A LINGUA

A 1ª declinación

A declinación dun substantivo como *terra, terrae* é:

	Singular	Plural
Nominativo	terra	terrae
Vocativo	terra	terrae
Acusativo	terram	terras
Xenitivo	terrae	terrarum
Dativo	terrae	terris
Ablativo	terrā	terris

A 2ª declinación

A declinación dun substantivo masculino como *dominus, domini* é:

	Singular	Plural
Nominativo	dominus	domini
Vocativo	domine	domini
Acusativo	dominum	dominos
Xenitivo	domini	dominorum
Dativo	domino	dominis
Ablativo	domino	dominis

A declinación dun substantivo neutro como *oppidum, oppidi* é:

	Singular	Plural
Nominativo	oppidum	oppida
Vocativo	oppidum	oppida
Acusativo	oppidum	oppida
Xenitivo	oppidi	oppidorum
Dativo	oppido	oppidis
Ablativo	oppido	oppidis

Os adxectivos 2-1-2

	Singular			Plural		
	M	F	N	M	F	N
Nominativo	magnus	magna	magnum	magni	magnae	magna
Vocativo	magne	magna	magnum	magni	magnae	magna
Acusativo	magnum	magnam	magnum	magnos	magnas	magna
Xenitivo	magni	magnae	magni	magnorum	magnarum	magnorum
Dativo	magno	magnae	magno	magnis	magnis	magnis
Ablativo	magno	magnā	magno	magnis	magnis	magnis

A flexión verbal

Todas as formas que o verbo pode presentar organízanse en tres temas (ou tres variantes posibles da parte "fixa" do verbo): tema de presente, de perfecto e de supino. Ao mesmo tempo contamos con catro conjugacións, determinadas pola vocal en que acabe a raíz nas conjugacións 1ª, 2ª e 4ª e pola consoante, -u- ou -i- na 3ª conjugación.

Conjugación	1ª	2ª	3ª	4ª
Verbo	amāre	habēre	legēre	audīre

O verbo enúnciase coa 1ª persoa singular do presente de indicativo, o infinitivo de presente, a 1ª persoa singular do preterito perfecto e o supino. Se a raíz non varía en ningunha das formas que acabamos de nomear o verbo enúnciase *amo -are -avi -atum*, pero se algunha das formas sofre alteracións respecto ao tema de presente escíbese esa forma completa: *cipio -ere cepi captum*.

A continuación presentamos nunha táboa a parte "fixa" dos tres temas de varios verbos e o seu enunciado completo.

1ª (am- amav- amat-)	amo amāre amavi amatum
2ª (hab- habu- habit-)	habeo habēre habui habitum
3ª (leg- leg- lect-)	lego legēre legi lectum
3ª (statu- statu- statut-)	statuo statuēre statui statutum
3ª mixta (capī- cep- capt-)	cipio capēre cepi captum
4ª (audī- audiv- audit-)	audio audīre audivi auditum

Para saber a que conjugación pertence cada verbo basta con coñecer dúas formas do seu enunciado: a 1ª persoa do singular do presente de indicativo e o infinitivo de presente.

O presente de indicativo

O tema de presente consta dos seguintes tempos verbais:

Indicativo	Subxuntivo
PRESENTE	PRESENTE
PRETERITO IMPERFECTO	PRETERITO IMPERFECTO
FUTURO IMPERFECTO	-----

As desinencias de número e persoa no tema de presente son as seguintes:

	Singular	Plural
1a	-o / -m	-mus
2a	-s	-tis
3a	-t	-nt

A formación do presente de indicativo segue o esquema de raíz + vogal de unión desinencia de modo xeral. Velaquí o presente de indicativo activo condensado nunha táboa:

Persoa	Número	1ª conx.	2ª conx.	3ª conx.	3ª (-u)	3ª mixta	4ª conx.
1ª	singular	amo	habeo	lego	statuo	cipio	audio
2ª	singular	amas	habes	legis	statuis	capis	audis
3ª	singular	amat	habet	legit	statuit	capit	audit
1ª	plural	amamus	habemus	legimus	statuimus	capimus	audimus

2ª	plural	amatis	habetis	legitis	statuitis	capitis	auditis
3ª	plural	amant	habent	legunt	statuunt	capiunt	audiunt

As funcións dos casos

Nominativo: Función de suxeito e atributo

Tarquinius vir improbus est.

Vocativo: Función apelativa. Acostuma ir entre comas e serve para chamar a a atención do interlocutor.

Imperium, praeclare Brute, tenemus.

Acusativo: Función de complemento directo.

Numa Pompilius multa templa aedificat.

Troiani oppidum condunt.

Xenitivo: Función de complemento do nome.

Romae muros videmus.

Dativo: Función de complemento indirecto.

Populus Romanus Numae Pompilio regnum dat.

Brutus Tarquinio imperium capit.

Ablativo: Función de complemento circunstancial.

Numa Pompilius morbo decedit.

Imperii anno tertio Albanos vincit.

Oración coordinada

En latín existen os seguintes tipos de oración coordinada:

– Copulativas, que indican unha relación de suma ou adición. As máis comúns en latín son *et*, *atque/ac*, *-que* (e), *neque*, *nec* (nin/ e non). A conxunción enclítica postposta *-que* ha de traducirse antes da palabra a que vai unida.

Romani multa vicinorum oppida capiunt ac delent.

– Adversativas, utilizadas para marcar unha relación de contraposición entre as oracións coordinadas. As conxuncións adversativas máis comúns son *sed*, *at*, *autem* (pero, senón, senón que).

Aurum argentumque non habent, sed Latinis pueros dant.

– Disxuntivas, que sinalan unha relación de exclusión ou alternancia. As conxuncións máis comúns desta clase son *aut*, *vel*, *-ve* (todas significan ou, aínda que *-ve* é enclítica e funciona igual que *-que*).

Multos viros aut occidunt aut capiunt.

– Explicativas, que son aquelas en que unha oración explica a outra. A máis frecuente é *nam* (pois).

Magna beneficia Romae dat, nam leges Romanis constituit.

– Ilativas, en que unha oración se deduce ou e conclusión da anterior. As dúas conxuncións de maior frecuencia son *itaque* (así que), *igitur* (polo tanto).

TEXTOS

Numa Pompilius

Romani Numae Pompilio regnum dant. Numa Pompilius bellum non facit, magna tamen beneficia Romae dat, nam leges Romanis constituit et multa templa aedificat. Morbo decedit quadragesimo et tertio imperii ano.

Tullus Hostilius

Tullus Hostilius Numae Pompilio succedit. Tullus Hostilius bellum facit, Albanos vincit, Romam ampliat. Triginta et duos annos regnat.

Ancus Marcius

Post Tullum Hostilium Ancus Marcius imperium capit. Contra Latinos pugnat. Aventinum Romae adiungit et Ianiculum. Vicesimo et quarto anno imperii morbo decedit.

Priscus Tarquinius

Deinde regnum Priscus Tarquinius capit. Priscus Tarquinius Romae circum aedificat, ludos Romanos instituit, muros facit et cloacas, Capitolium inchoat. Tricesimo octavo imperii anno Anci filii Priscum Tarquinium occidunt.

Servius Tullius

Post Priscum Tarquinium Servius Tullius imperium capit, praeclarae feminae filius, captivae tamen et ancillae. Servius Tullius quoque Sabinos vincit. Quirinalem, Viminalem, Esquilinum Romae adiungit.

Tarquinius Superbus

Lucius Tarquinius Superbus septimus atque ultimus regnum obtinet. Volscos vincit, cum Tuscis pacem facit et templum Iovis in Capitolio aedificat. Deinde imperium perdit, nam filius, Tarquinius iunior, Lucretiam, praeclaram feminam, Collatini uxorem, violat atque Brutus populum concitat et Tarquinio imperium rapit.